

АНОТАЦІЯ

Булгакова О. О. **Розвиток українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері.** – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини. – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2026.

Робота присвячена розкриттю теоретико-методичних основ міжнародного співробітництва в інноваційній сфері, комплексному дослідженню особливостей розвитку українсько-швейцарського інноваційного співробітництва як окремого явища глобальної інноваційної екосистеми, а також обґрунтуванню стратегічних пріоритетів його активізації у сфері агроінновацій в умовах післявоєнної розбудови економіки України.

У дисертаційній роботі запропоновано і апробовано використання вдосконаленої моделі «потрійної спіралі» як концептуальної основи розвитку міжнародного інноваційного співробітництва. Розкрито та системно проаналізовано міжнародне інноваційне співробітництво, міжнародні потоки знань і капіталу та транскордонну інституційно-правову інфраструктуру в якості складових глобальної інноваційної системи. Комплексно проаналізовано первісні інноваційні потенціали України та Швейцарії в контексті їхнього міжнародного інноваційного співробітництва. Здійснено економетричну оцінку ефективності чинних механізмів двостороннього українсько-швейцарського інноваційного співробітництва. Конкретизовано та систематизовано виклики у розвитку інноваційної складової українсько-швейцарського економічного співробітництва за критеріями, які враховують їх різний характер, природу та масштаб. Запропоновано організаційно-правовий механізм розвитку українсько-швейцарського співробітництва у сфері агроінновацій.

У результаті проведеного дослідження отримано такі **найбільш важливі наукові результати:**

удосконалено:

– теоретико-методологічний підхід до *використання моделі «потрійної спіралі» як концептуальної основи розвитку міжнародного інноваційного співробітництва*, що трансформується під впливом цифровізації та глобалізації: на відміну від попередніх досліджень, у яких вона розглядалася переважно як інституційна конструкція співпраці трьох секторів (університету, бізнесу та держави), у цій роботі її інтерпретовано як гнучку мережу взаємопов'язаних акторів, яка здатна еволюціонувати у напрямі відкритих інновацій, концепцій «Mode 2» та «розумної спеціалізації», а також крізь парадигму «мережевого суспільства», що дозволяє пояснити сучасні механізми комерціалізації знань, розширення ролі закладів вищої освіти до підприємницьких структур і зростання значення держави як координатора інноваційної екосистеми в умовах постіндустріальної економіки;

– концептуальний дизайн глобальної інноваційної екосистеми, що ґрунтується на синергетичній дії трьох фундаментальних основ, якими є: 1) *міжнародне інноваційне співробітництво*, включаючи регіональні моделі інноваційного співробітництва, НІС, індивідуальний НДДКР-потенціал країн-учасниць світового ринку інновацій, участь у створенні наукомісткої та цифрової продукції й послуг на паритетних засадах з метою інтеграції в глобальні ланцюги створення вартості; 2) *міжнародні потоки знань і капіталу*, включаючи розвиток глобальних тематичних дослідницьких мереж, цифрових платформ та віртуальних лабораторій, механізмів фінансування міжнародних інноваційних проєктів, міжнародної мобільності дослідників та інноваторів, спеціалізованої інфраструктури підтримки міжнародного трансферу технологій; 3) *інституційно-правова інфраструктура транскордонної інноваційної діяльності*, включаючи

регулювання у сфері ІВ, міжнародні режими (специфічні та у суміжних сферах), міжнародні угоди щодо НДДКР, міжнародні організації, інтернаціональні професійні мережі та асоціації. Усе це у сукупності сприятиме більш ефективній взаємодії суб'єктів глобальної інноваційної сфери і адаптованості їх до викликів цифровізації;

– порівняльну характеристику *первісного інноваційного потенціалу України та Швейцарії в контексті їхнього міжнародного інноваційного співробітництва* на основі SWOT-аналізу, яка дозволила не лише виділити їхні сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, а також зробити висновки щодо індивідуальних відмінностей у профілях успіху і обмежень (що створює міцне підґрунтя для взаємодоповнюючої співпраці у сфері інновацій), але й сформувані науково обґрунтовані прогнози щодо майбутньої динаміки взаємовигідного партнерства за різних сценаріїв розвитку зовнішнього середовища. Останні підтверджують безумовну перспективність реалізації спільних дослідницьких проєктів, які здатні не лише посилити національні інноваційні системи, а й сприяти технологічному прориву на глобальному рівні в коротко- та довгостроковій перспективі;

– комплексну оцінку *ефективності чинних механізмів двостороннього українсько-швейцарського інноваційного співробітництва* на основі множинного регресійного (за допомогою методу найменших квадратів у матричній формі) та кластерного (за методом k-середніх) аналізів, яка дозволила: 1) стратифікувати ключові групи механізмів в українсько-швейцарській співпраці за ступенем дієвості: високоефективні (бізнес-інкубатори та ІТ-кластери), середньої ефективності (академічна мобільність, грантові програми), низької ефективності (двосторонні меморандуми, декларативні угоди, листи про наміри); 2) визначити найбільш перспективні напрями оптимізації такого партнерства, зокрема шляхом використання схожих тенденцій в національних інноваційних спеціалізаціях для

формування спільних технологічних рішень у найбільш перспективних галузях, подолання інституційної фрагментарності через створення централізованого координаційного механізму з української сторони, диверсифікацію фінансових інструментів підтримки інноваційної співпраці, формування цифрових платформ для управління співпрацею тощо.

дістало подальшого розвитку:

– методичний інструментарій до *оцінки ефективності двосторонніх НДДКР-проектів в рамках міжнародного інноваційного співробітництва*, що ґрунтується на багатокритеріальному підході, який інтегрує виміри результативності спільних започаткувань за чотирма взаємопов'язаними ефектами (науково-технологічний, економічний, соціальний, стратегічний), що робить його придатним як для теоретичних висновків, так і для практичного застосування при формуванні та реалізації інноваційної політики різними країнами світу;

– *систематизація викликів у розвитку інноваційної складової українсько-швейцарського економічного співробітництва за критеріями*, які враховують різний характер, природу та масштаб таких бар'єрів, а саме: 1) за загальним характером (макро-, мезо-, мікрорівні); 2) у галузевому розрізі (ІТ, біотехнології, агроінновації, машинобудування, екоінженерія); 3) за структурною асиметрією (фінансовий, інституційний, ринковий, технологічний виміри); 4) за впливом воєнних ризиків (як окремої категорії); 5) за ступенем впливу на інноваційну співпрацю (критичні, суттєві, помірні); 6) за часовим горизонтом подолання (коротко-, середньо_ довгострокові); 7) за рівнем необхідних ресурсів для усунення (низко-, середньо-, високоресурсні); 8) за залежністю від зовнішніх факторів (ендогенні, екзогенні). Усе це дозволяє не лише структурувати існуючі виклики, а й окреслити пріоритети інноваційної політики загалом, оцінити доцільність використання тих або інших складових зовнішнього та внутрішнього

потенціалів конкурентоспроможності щодо цього, та спрогнозувати максимально об'єктивні терміни усунення різноманітних перешкод, створюючи реалістичну основу для формулювання рекомендацій щодо їхнього подолання;

– обґрунтування доцільності використання *організаційно-правового механізму розвитку українсько-швейцарського співробітництва у сфері агроінновацій*, який на основі розроблених гармонізованих моделей інноватизації національних АПК обох країн за допомогою спеціалізованих дронів враховує специфічні передумови, результати, перспективи та виклики процесів впровадження інновацій для України та Швейцарії, а також дозволяє уможливити на практиці прискорення технологічної модернізації економіки нашої держави, підвищення її міжнародної конкурентоспроможності на світовому ринку наукомістких й цифрових технологій, інтеграцію у глобальний та європейський інноваційний простір.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені автором у дисертаційній роботі теоретичні положення та практичні рекомендації можуть бути основою для подальших наукових розвідок двосторонньої синергії між Україною та Швейцарією в контексті міжнародного інноваційного співробітництва як окремого явища глобальної інноваційної екосистеми. Основні результати дисертаційної роботи доведено до рівня нових концептуальних положень, стратегічних напрямів співпраці та способів їх реалізації, а також прикладних пропозицій. Наукові розробки та практичні рішення було впроваджено в діяльність ТОВ «Харківський бронетанковий завод» в рамках консалтингової роботи та стратегічного планування основних напрямів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) на 2026-2027 роки (довідка про впровадження № 51-11 від 04.12.2025); селянським фермерським господарством «ТАТІАНА» з метою інноватизації виробничо-постачального екосередовища (довідка про впровадження № 104 від 03.12.2025); Садівничим товариством

«ПРИБОЙ» для створення природоорієнтованої візії, а також удосконалення внутрішньоструктурного регулювання Товариства згідно з основними вимогами національної системи сільськогосподарських знань та інновацій (довідка про впровадження № 2025-5 від 29.11.2025); Гетеборзькою школою бізнесу, економіки та права Гетеборзького університету (м. Гетеборг, Швеція) для створення спеціалізованого освітнього модуля із вивчення особливостей фасилітації співпраці країн-кандидатів в ЄС з найперспективнішими європейськими країнами-союзниками в контексті створення спільних агроінновацій (довідка про впровадження № 1 від 19.12.2025), а також в освітньому процесі ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна при викладанні дисциплін «Світова економіка», «Економіка України в умовах трансформації» та «Гео економічна стратегія України» (довідка про впровадження № 0201/137 від 15.01.2026).

Ключові слова: інноваційний розвиток, інновації, глобалізація, глобальний інноваційний індекс, інноваційна система, інвестування, інноваційна політика, інноваційне співробітництво, інноваційний потенціал, інституціональний аспект, агроінновації, конкурентоспроможність, сталий економічний розвиток, Україна, Швейцарська Конфедерація.